

Máshonnan nézve: ha az egyház hivatalosan is „felbont” egy házasságot, a felek akkor is elvált emberek maradnak! Ha már gyerek van, nincsen „szabadállapotúság”! Ezzel is mennyi későbbi feszültséget lehetne elkerülni!

Igen: lehet, hogy az örökös veszekedés adta környezet több kárt okoz a gyermekeknek, mint a látszat együttlét – elfogadom. Mégis, ezzel együtt a fentieket sokkal jobban kellene tudatosítani.

Tisztázni kellene, hogy a házasság egy életre szóló társasjáték, hiszen a gyermekeink túlélnek minket, s végig előttük lebeg a képünk, a mintánk, nem lehet valahol közben abbahagyni!

Játék közben egy valamit nem lehet megtenni: lesöpörni a bábukat az asztról, mert nem tetszik nekem valami, nem készültem fel a vereségre. Meg kell tudnom oldani minden feszültséget, minden új kihívást, ami rendszerint csak azért tűnik újnak, mert én nem készültem fel rá, nincsen hozzá kulcsom. Vagy beletörök a kulcsom a zárba, vagy felfedezek magamban valami új tehetséget, s megizmosodva tudom folytatni a játékot.

S ezzel naponta tudok újat alkotni, hisz a gyermeket is naponta szülöm tovább, s naponta vagyok Isten munkatársa!

Tehát a házasság olyan sokszínű tud lenni, amennyi szint be tudunk fogadni a szívárványból, a Mennyei Atyánkból.

Pomáz, 2015. 11. 11.

VINCZE ENDRE

SKIZOFRÉN GONDOLATOK AZ ERŐSZAKRÓL AZ IRODALOMBAN ÉS A TÖRTÉNELEMBEN.

I.

A magyar nyelvű reneszánsz költészet legnagyobb alakja, Balassi Bálint (1554–1594) Zólyom várában született, nemesi családban. Az ifjú nevelője a kor egyik híres prédikátora, Bornemisza Péter volt. A magyar líra lényegében vele kezdődött. Bár rövid, fiatalságban eltöltött évei zűrés, konfliktusokkal teli élet volt, költői nagyságához, zsenialitásához nem férhet kétség.

Középiskolai tanulmányainkból közismert az alábbi, a végvári élet szépségéről szóló költeménye.

HATVANEGYEDIK: EGY KATONAÉNEK, IN LAUDEM CONFINIORUM

1

Vitézek, mi lehet ez széles föld felett
szébb dolog az végeknél?
Holott kikeletkor az sok szép madár szól,
kivel ember ugyan él;
Mező jó illatot, az ég szép harmatot
ád, ki kedves mindennél.

2

Ellenség hírére vitézeknek szíve
gyakorta ott felbuzdul,
Sőt azon kívül is, csak jó kedvéből is
vitéz próbálni indul,
Holott sebesedik, öl, fog, vitézkedik,
homlokán vér lecsordul.

3

Veres zászlók alatt lobogós kopiát
vitézek ott viselik,
Roppant sereg előtt távol az sík mezőt
széllyel nyargalják, nézik;
Az párduckápákkal, fényes sisakokkal,
forgókkal szép mindenik.

4

Jó szerecsen lovak alattok ugrálnak,
hogyha trombita riadt,
Köztök ki strázsát áll, ki lováról leszáll,
nyugszik reggel, hol virradt,
Midőn éjten-éjjel csataviseléssel
mindenik lankadt s fáradt.

5

Az jó hírért, névért s az szép tisztességért
ők mindent hátra hadnak,
Emberségről példát, vitézségről formát
mindeneknek ők adnak,
Midőn, mint jó rárók, mezőn széllyel járók,
vagdalkoznak, futtatnak.

6

Ellenséget látván örömmel kiáltván
ők kopiákat törnek,

S ha súlyosan vagy az dolog harcokon,
szólítatlan megtérnek,
Sok vérben fertezvén arcul reá térvén
üzőt sokszor megvernek.

7

Az nagy széles mező, az szép liget, erdő
sétáló palotájok,
Az utaknak lese, kemény harcok helye
tanuló oskolájok,
Csatán való éhség, szomjúság, nagy hévség
s fáradtság mulatságok.

8

Az éles szabályokban örvendeznek méltán,
mert ők fejeket szednek,
Viadalhelyeken véresen, sebesen,
halva sokan feküsznek,
Sok vad s madár gyomra gyakran koporsója
vitézül holt testeknek.

9

Óh, végbelieknek, ifjú vitézeknek
dicséretes serege!

Kiknek ez világon szerteszerént vagy
mindeneknél jó neve,
Mint sok fát gyümölcscsel, sok jó szerencsével
áldjon Isten mezőkbe!

Bizony, ez irodalomtörténeti és művészeti szempontokból elemezve egy gyönyörű vers, a jelen stúdiumunk szempontjából viszont nem más, mint az **erőszak dicsérete**, „*In laudem violentiarum*”, s morálisan megítélve **hamis eszményt állít** a mindenkori, noha hazáját szerető s azért akár életét is feláldozni képes ifjúság elé. Az már csak a szomorú végjáték, hogy Balassi 1593-ban, a tizenöt éves háború kezdetekor ismét katonának állt. 1594. május 19-én halálos sebesülést szerzett Esztergom ostrománál, mindkét lábát ellőtték, s tíznapi szenvedés után meghalt, 40 évesen.

Zrínyi Miklós híres sorai sem az ellenségszeretetről szólnak:

Nem irom pennával,
Fekete téntával,
De szablyám élivel,
Ellenség vérivel,
Az én örök hiremet.

A 17. században egyre sürgetőbbnek érezték a kortársak a török uralom elleni fellépést. Zrínyi Miklós műveivel és hadjárataival (pennával és karddal) fogalmazta meg a magyar nemzet számára programját. De nemcsak történelmileg, hanem emberileg és érzelmileg is érthető felfogása a török megszállókkal kapcsolatban.

Dédapja volt a „szigetvári hős”, aki maroknyi seregével védte a várat a túlerőben lévő törökökkel szemben. Egész

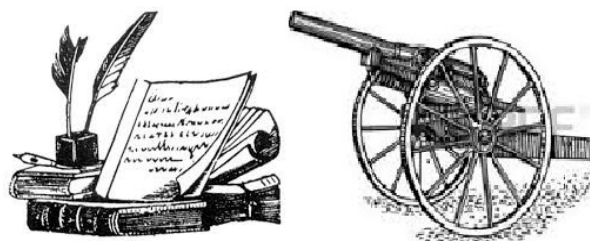
Európát megrendítette, amikor Musztafa budai pasa selyemzsákba varrva elküldte Salm császári fővezérnek Zrínyi Miklós várkapitány fejét.

A költő és hadvezér (epithehon ornans) dédunoka Zrínyi Miklós (1620- 1664) antik mintákat követve írta politikailag is nagy hatású eposzát. A Zrínyiek folyton harcban álltak a törökkel, mióta az fenyegette az országot. A család hírnevét és vagyonát a Szigetvárnál elesett horvát bán, Zrínyi Miklós alapozta meg, akinek mintegy 100 év múlva tisztelgő emléket állít a „Szigeti Veszedelem” eposz.

Már a bevezető ének dicsőítve szól várkapitány bátorságáról és önfeláldozásáról, s ki meri megkérdőjelezni, hogy a vár mindenáron való megvédése, majd a végén a maradék 2-300 ember kirohanása nem becsületből, hazaszeretetből történt.

Fegyvert, s vitézt éneklek, török hatalmát
Ki meg merte várni, Szulimán haragját,
Ama nagy Szulimánnak hatalmas karját,
Az kinek Europa rettegte szablyáját.

1566 augusztusában ez hazaszeretet volt. Ma, 450 év múltán a jóérzésű ember az evangéliumok „hegyi beszédjéből” mást olvas ki. A „fegyver és vitézség” helyett nagyobbra becsüljük az ölelő karokat és a barátságot, a családot és a közösséget, az osztozást és a szelídséget. Egyébként Zrínyi Miklós is erőszak áldozata lett egy vadászaton, a Csáktornya környéki Kursaneczi erdőben, 1664 nov. 18-án, 44 évesen, egy vadkan ölte meg, de az is lehet, hogy ember formájú vadállat... Történészek kutatásai szerint a bécsi kormány által felfogadott Póka István vadász orozva lőtte agyon. Orvosi szakértői vélemény szerint is valószínűbb az idegenkezűség, mint a

vadkan agyarának behatolása hátul, a nyakon.

Nem kisebb tisztelettel gondolunk a XIX szd egyik legnagyobb költőjére, a **Szózat** szerzőjére, **Vörösmarty Mihályra**. Költői hírnevét a *Zalán futása* című, 1825-ben megjelent honfoglalási eposza alapozta meg. A *nemzet ébresztője* nevet kapta érte. Idézzük fel a hexameterek lüktetésétől még szenvedélyesebb és lelkesítőbb hősköltemény indító sorait.

ZALÁN FUTÁSA

Hősköltemény tíz énekben

Első ének

Régi dicsőségünk, hol késel az éji homályban?
Századok ültenek el, s te alattok mélyen enyésző
Fénnyel jársz egyedül. Rajtad sűrű fellegek, és a
Bús feledékenység koszorútlan alakja lebegnek.
Hol vagyon, aki merész ajakát hadi dalnak eresztvén,
A riadó vak mélységet fölverje szavával,
S késő százak után, méltán láttassa vezérlő
Párducos Árpádot, s hadrontó népe hatalmát?
Hol vagyon? Ah ezeren némán fordulnak el: álom
Öldösi szíveiket, s velök alszik az ősi dicsőség.
A tehetetlen kor jött el, puhaságra serényebb
Gyermekek álltak elő az erősebb jámbor apáktól.

Mégis az ifjúság háborgó napjai múltván,
Biztos erőt érzek: kebelemben nagyra kelendő
Képzletek villannak meg, diadalmas Ügekről,
S a deli Álmosról, s Álmosnak büszke fiáról,
Párducos Árpádról... Óh hon! meghallasz-e engem,
S nagyra törő tehetősöd fiaid hallgatnak-e szómra?

..... engem
Fölver az elmúlt szép tetteknek gondja. Derengő
Lelkem előtt lobogós kopják és kardok acéli
Szedgelik a levegőt: villog, dörög a hadi környék.
Látom, elől kacagányos apák, s heves ifju leventék
Száguldó lovakon mint törnek halni, vagy ölni,
Zászlódat látom, Bulcsú, s szemem árja megindul.
Óh hát halljátok, ti hazának gyermeki! szómat,
Későn hangzik már; de magában hordja halálos
Harcok fergetegét, s hú a haladékony időhöz.

Alpár messze terült síkján búsongva körülnéz
A fejedelmi Zalán. Valamint a sárga halálnak
Birtoka, oly szomorú csendes most vára, s előbbi
Pompáját alacson gyásszal fölváltva hanyatlik.
Büszkén állt ezelőtt: ellenségére hatalmas,
Jámbor szívvel jött szomszédnak kedvet ajánló:
Szüntelen a szabados vigságnak zenge zajától.

A költő a régi idők vitézségeit, egykori heves ifju leventék bátor hadakozását és diadalmaid erényként állítja a jelen kor tehetetlen és elpuhult gyermekei elé. A „nagyra-törő, tehetősöd fiaikat” szeretné megszólítani, akik „lobogós kopják és villogó acélkardok” keresztültüzében „száguldó lovakon törnek előre” a gyilkosságba vagy a halálba. Az invokáció végén a „Fejedelmi Zalán” kissé keserűn konstatálja a hatalom természetét és a történelmi tapasztalatot: mindig az erősebb győz! Kitérdekel valaha is az igazság?

Petőfi még ennél is tovább megy: „Talpra hívja, hadba hívja a magyart”, a haza nevében, s megesküszik a „magyarok Istenére”, hogy kivívja számukra a szabadságot és kivezeti őket a rabságból. Aki pedig nem akar vérontást, az:

Sehonnai bitang ember,
Ki most, ha kell, halni nem mer,

Kinek drágább rongy élete,
Mint a haza becsülete.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

A „lánc és a kard” ideológiája is rímekben pattog az egyébként gyönyörű hangsúlyos verselésű strófákban:

Fényesebb a láncnál a kard,
Jobban ékesíti a kart,
És mi mégis láncot hordunk!
Ide veled, régi kardunk!
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Kisfaludy Károly „Mohács” c. elégiája disztichonokban mondja el a költő megrendülését a hajdani csatátér látványától. Felidézi a múltat és megilletődve szemléli a „zordon Enyészet pusztító erejét” s a „vak diadalmat a honni vitéz seregink holttetemei” fölött.

Hősvértől pirosult gyásztér, sóhajtva köszöntlek,
Nemzeti nagylétünk nagy temetője, Mohács!
Hollószárnyaival lebegett a zordon Enyészet,
S pusztító erejét rád viharozta dühe,
S vak diadalma jelét robogó villámival itten
Honni vitéz seregink holttetemikre süté.

Tomori érseket is hibáztatja az értelmetlenül elesett katonákért:

„Nem halt volna hazánk disze, virága veled.
Harc tüze lángitá bizton viadalra kikelted,
S érted mennyi dicsők estenek áldozatul!”

Hány fiatal szívet, tele sok szép földi reménnyel
Sujta le kegyetlen itt a riadó csatavész!
Élte kies tavaszán kora sírt hány ifju talála,
Kit nemrég az öröm lágy öle ringata még!
Disztelen itt fekszik, deli termete összerutitva,
Száguldó paripák vasszegü körmök alatt.
Szög haja fűrtelivel nem játszik kedvese többé,
Vér- s tapadó portól elmerevedtek azok.
Hasztalan áll az uton váró hive friss koszorúval,
Nem jön-e bajnoka még, félve reménylve vigyáz:
Hogyha levél zördül, őt sejteti véle szerelme,
Néz, piheg, arcza tüzel s keble feszülve haboz.
Ah! de hiába tekint a távol lenge ködébe;
Elmarad a kedvelt, s érzete bűnnek ered.

**Végre megérti Mohács veszedelmét; gyöngé virágként
Hervad el a szép szüz néma keserve között.**

Sirja felett enyeleg suttogva az alkonyi szellő
S a hűség csendes angyala őrzi porát.

Elsiratja a sok nemes „bajnok” szomorú halálát, akiket várt otthon a kedvesük, de csak a gyászhiót kapják. Pedig a férfiak a szabadságért harcoltak, ám az erők világában a szerencse forgandó: a túlerő győz, a kisebbség veszít. A háborúnak következményei vannak: az otthon maradtak sírnak, a feleség a férje után hal, a ház kiürül, s egy szép hasonlattal mondva, „A tölgy kidől és viruló ágait maga alá temeti. Az elesettek talán hitték, hogy jó ügyért áldozzák az életüket, de nemhogy ők maguk nem élvezték küzdelmeik gyümölcsét, de ma már „kő sem mutatja helyüket”, a túlélők pedig csak a szomorúságot, a szenvedést és nyomort örökölték.

Mennyi nemes bajnok, méltó sok századot élni,
Fénytelen itt szunnyad s kő se' mutatja helyét!
Ősi szabadságért harcolt bár férfikarokkal,
Rendzavaró hévvel vérbe füesztve vasát,
Ámde hol olyan erős, kit meg nem dönt sok ezer kar?
Testhalmok közepett küzd, soha élte szakad.
Sinli szokott terhét tüzménje, nyikogva kapar, vág,
Rugdal, rázza fejét, hosszú sörénye lobog;
Elszáguld, hazatér, s így hirlí vitéz ura hunytát,
Kit repedő szívvél hölgye zokogva sirat;
Mig sűrű könnye apad, s ő is hű férje után hal,
S a kiürült háznak csak döledéke marad.
A tölgy, mely zivatar közt annyiszor áll a kevélyen,
Dóltében viruló ágait így temeti.
Hány bajnok hala így, de csak a boldog leli bérét:
A meggyőzöttek csillaga véle tűnik.
Így hamvadtak el ők alacsony mohlepte gödörben,
S a feledékenység éje borítja nevők',

A látomás folytatódik, a pásztor fütyörészve legelteti nyáját a hajdani vitézek hőspora felett, az utas eltűnődik a kétes emberi sorson, az ifju Lajos király alakja is megképzik, amint vergődve a patakba füllad, Solimán győzött, de árva hazánknak „önfia vágta sebé”, idegen lett a magyar otthon a Félhold égíse alatt.... De tűnjenek a komor képek, felfénylik még talán a nap, s egy reménykedő sóhajlásban véget ér a lázálom:

Él magyar, áll Buda még! a mult csak példa legyen
most,
S égve honért bizton nézzen előre szemünk,
És te virulj, gyásztér! a béke malasztos ölében,
Nemzeti nagylétünk hajdani sirja Mohács!

(folytatjuk)

INCZÉDY PÉTER

PULISZKA BREVIÁRIUM

Remélem nem hökkent meg senki a cím olvastán és nem is a zsolozsmás könyv jutott eszébe. Mégis úgy vélem, hogy muszáj magyarázkodással kezdenem. A Tudományos és Köznyelvi Szavak Magyar Értelmező Szótára szerint a breviárium latinból értelmezve „rövid mondatokat” jelent, de még szemelvényes irodalmi gyűjteményt is érthetünk alatta. Ennek jegyében rugaszkodtam neki, hogy a puliszka - napjaink szóhasználatát követve - gasztro-info-kommunikációját összeállítsam. Farkas István - sportnyelven szólva – ugyan csak feltette a lécet „*A paprikás krumpli kérdése*” című nagyszerű írásával. Ebben átvezeti az olvasóit az emberek tudott, vagy csak sejtjei alján, tudattalanul hordozott alap kérdéséhez. Mihez is? Hát, hogy Istennek tetsző cselekedet-e a paprikás krumpli elkészítése? Simonyi Gyula nyolcvanas évekbeli „*Töprengések a bér-munkáról*” tanulmánya is ezt a kérdést feszegette, amelyet István földközelve, pontosabban a konyhai tudnivalók világába hozott: „*Lehet-e paprikás krumplit főzni, enni, cserszegi fűszerrel Isten dicsőségére is?*” Ennyi be- és felvezető magyarázkodás után lássunk hozzá a puliszka elkészítéséhez. Már is szembetaláljuk magunkat az első kérdéssel. Jelesül, hogy milyen puliszka-főzéshez fogjunk. A hagyományosnak tartott vízben főtt kukoricadarát vegyük szemügyre, amit a szegények eledelként emlegettek, vagy inkább a korszerűsített, polentaként ismert és a közbeszédben is helyet kapott reformkonyha receptárában található sokváltozós műalkotásokkal ismerkedjünk. Maradjunk a hagyományosnak tartott magyaros puliszka, vagy kukoricamálé mellett, ha ez a hagyomány nem is nyúlhat vissza néhány évszázadnál távolabbra, hiszen a kukorica Európába csak XV. század végén érkezett meg. Csak halkán jegyezem meg, hogy a paprikás krumpli burgonyája még fiatalabb múltra tekinthet vissza. A kontinensre ugyan már a XVI. században bejutott, de termesztése csak a XVIII. században terjedt el. Akkor is ingyen vetőgumókkal és adókedvezményekkel megtámogatva. A puliszka gyökerei viszont – ha szabad ezzel a képzavarral élnem – hazánkban már az 1590-es években elágaztak, mert a kukoricát „*Magyarországon 1590-ben már bizonyítottan termesztették, de valószínűleg még korábban ismerték és termelték. Feltehetően két irányból is eljutott hozzánk, egyrészt Itáliából, Dalmácián keresztül, másrészt Törökországból Erdélyen kereszt-*